

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан
факультету

природничо-географічного

Л.П. Міронєць

«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи туризму

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія. Геоінформаційні технології

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією
природничо-географічного факультету

29 серпня 2025 р.

Голова

(Міронєць Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробники: Король Олена Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, Машенко Ольга Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент.

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії
Протокол № 1 від “28” серпня 2025 року.

Завідувач кафедри

Корнус О.Г., канд. геогр. наук, доцент

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'O.G. Kornus', is written over a horizontal line. The signature is stylized and cursive.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 10 Природничі науки Спеціальність: 106 Географія	вибіркова	
Загальна кількість годин – 120		Рік підготовки:	
		2	
		Семестр	
		3	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –2 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний ступінь: бакалавр	24	
		Практичні, семінарські	
		24	-
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		72	
		Консультації	
		-	-
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 48/72

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи туризму» є встановлення сутності теорії туризму та набуття туризмологічних знань, створення цілісної уяви про туризм як соціальний інститут, як певну форму природно-суспільного буття та життєдіяльності людини, що подорожує.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- сутність туризму як суспільного явища;
- функції туризму в суспільстві
- умови розвитку туризму
- фактори, що формують потреби населення в туризмі
- історію виникнення системи та поширення туристської індустрії;
- класифікації туризму за різними ознаками;
- види туристичних ресурсів
- основні форми і види активного туризму

- організацію надання послуг засобами розміщення туристів
- особливості харчування в системі туристичного обслуговування
- організацію транспортного обслуговування туристів

вміти :

- аналізувати чинники розвитку туризму
- характеризувати туристичну привабливість території.
- розробляти туристичні маршрути
- здійснювати дослідження документального оформлення взаємин туриста та надавача турпослуг

Методи навчання та викладання: частково-пошуковий; інтерактивні (дистанційні освітні технології, презентація); практичні методи навчання (практична робота).

2.Передумови для вивчення дисципліни

Перед вивченням навчальної дисципліни студенти мають оволодіти знаннями з основ теорії суспільної географії, української мови за професійним спрямуванням, з іноземної мови, історичної географії. Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з основ туризму ; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Знає класифікації туризму, його умов та чинників розвитку. Вільно володіє методикою підготовки маршрутів з активними способами руху, знає усі складові туристичної подорожі як комплексу туристичних послуг. Знає документацію договірних відносин між туристськими підприємствами і споживачами туристських послуг, основи формування туристичної привабливості території. порівнює та аналізує основні тенденції розвитку туризму в світі та в Україні. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни. Уміє застосовувати теоретичні знання у вирішенні практичних завдань основ туризму
82-89	твердо знає програмний матеріал з основ туризму, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал з основ туризму, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінених, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при

	цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу з основ туризму, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль							Разом	Сума
РОЗДІЛ 1								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	60	100
8	8	8	9	9	9	9		
Контроль самостійної роботи							40	
5	5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання національної та ECTS			
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

3.Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та формами демонстрування результатів навчання є: усне та письмове опитування, тестування, індивідуальне навчально-дослідне завдання, результати виконання практичних робіт, залік. Оцінювання знань, навичок студентів враховує всі види занять, які передбачені програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка з дисципліни складається з поточних оцінок, які студент отримує під час практичних занять, виконання завдань самостійної роботи, контрольних робіт.

4.Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Концептуальні засади основ туризму.

Тема 1. Туризм як суспільне явище.

Поняття про туризм. Географія туризму України, як навчальна дисципліна, її роль в системі географічних наук. Роль та місце туризму в сучасному суспільстві. Основні

поняття та визначення в туризмі: турист, туризм, туристична діяльність. Функції туризму в суспільстві: оздоровча (рекреаційна), виховна, політична, економічна, екологічна, холістична, господарсько-економічна функція туризму. Умови розвитку туризму: природно-географічні, історико-політичні, соціально-економічні, демографічні. Зовнішні та внутрішні фактори розвитку туризму. Проблема сезонності в туризмі. Туризм як сфера господарської діяльності. Соціально-економічні, демографічні, соціально-психологічні та природно-географічні фактори, що формують потреби населення в туризмі.

Тема 2. Історія розвитку світового туризму. Історія туризму в Україні.

Періодизація розвитку туризму. Основні віхи історії світового туризму. Подорожі та мандрівки в епоху стародавнього світу. Подорожі епохи середньовіччя. Подорожі й туризм у ХУІІ-ХУІІІ ст. Туризм ХІХ – початку ХХ ст. Сучасний світовий туризм. Елітарний туризм Нового часу. Технологічні та економічні передумови зародження масового туризму. Перші організовані туристичні подорожі. Вплив ідеологічних чинників на розвиток міжнародного туризму у період між двома світовими війнами. Трансформація масового конвеєрного туризму у масовий диференційований. Міжнародне туристичне співробітництво. Світові туристичні регіони. Український туризм у ХІХ – першій половині ХХ ст. Зародження організованих форм. Туризм в Україні в 70-80-ті роки ХХ ст. : БММТ «Супутник», ВАТ «Інтурист», Центральна Рада з туризму та екскурсій. Характеристика розвитку туризму у світі на сучасному етапі. Транснаціоналізація готельно-туристського бізнесу.

Тема 3. Класифікації в туризмі

Класифікація туризму за різними ознаками: за спрямованістю туристичних потоків, за охопленням території, за терміном подорожі, за сезонністю, за ступенем організованості, за демографічним та соціальним складом учасників подорожі, за формою організації подорожі та обслуговування, за засобом пересування, за метою подорожі. Значення туризму за видами. Класифікація туризму за формами: групові та індивідуальні подорожі. Класифікація маршрутів та турів за територіальною ознакою, за вибором засобів пересування, за сезонністю, за тривалістю, за змістом програм, за складом учасників подорожі, за формою організації подорожі, за побудовою траси маршруту. Типи туристів та ознаки їх класифікації.

Тема 4.

Туристичні ресурси, чинники розвитку туризму та формування туристичної привабливості території

Види та класифікація туристичних ресурсів. Підходи до класифікації туристичних ресурсів. Аналіз наявних класифікацій туристичних ресурсів. Природні туристичні ресурси. Матеріальні антропогенно-техногенні туристичні ресурси (пам'ятки історії,

культури, релігії, архітектури тощо). Забезпеченість населення туристичними ресурсами. Методи оцінки туристичних ресурсів.

Соціально-економічні й природно-географічні, історико-культурні та геополітичні чинники розвитку туризму.

Формування туристичної привабливості території. Природні туристичні ресурси як важливий елемент туристичної привабливості території. Методика оцінювання туристичної привабливості на експертних бальних оцінках. Створення туристичного кластера як засіб підвищення привабливості території. Стан навколишнього середовища як чинник привабливості території в сучасних умовах життєдіяльності.

Розділ 2. Основи туристичної діяльності

Тема 5.

Види маршрутів і турів. Активний туризм

Класифікація маршрутів і турів. Класифікація туристських маршрутів. Знакування (маркування) туристських маршрутів на місцевості. Орієнтування на місцевості. Активний туризм та методика підготовки маршрутів з активними способами руху. Мета і завдання активного туризму. Основні форми і види активного туризму. Підготовка маршрутів з активними способами руху. Велосипедний туризм. Водний туризм. Сільський туризм. Екологічний туризм

Тема 6.

Туризм як економічна діяльність. Організація надання послуг туристичними фірмами

Класифікація туристичних підприємств. Види підприємств - туроператори та турагенти. Виробники та споживачі у сфері туристичного обслуговування. Туристична подорож як комплекс туристичних послуг. Організація надання послуг засобами розміщення туристів. Типологія готелів. Харчування в системі туристичного обслуговування. Варіанти харчування туристів. Форми обслуговування у харчуванні туристів.

Тема 7.

Транспортне обслуговування та договірні відносини між туристськими підприємствами і споживачами туристських послуг

Організація транспортного обслуговування туристів. Використання різних видів транспорту для перевезення туристів.

Договірні відносини між туристськими підприємствами і споживачами туристських послуг. Перелік обов'язкової та додаткової інформації для туриста. Документальне оформлення взаємин туриста та надавача турпослуг. Пункти узгодження та контролю програм перебування в туристичній подорожі.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі			
		л	п	лаб	кон	ср		л	п	л	Сам.робот
Розділ 1. Концептуальні засади основ туризму											
Тема 1. Туризм як суспільне явище	12	2				10					
Тема 2. Історія розвитку світового туризму. Історія туризму в Україні	16	2	4			10					
Тема 3. Класифікації в туризмі.	12	2	4			6					
Тема 4. Туристичні ресурси, чинники розвитку туризму та формування туристичної привабливості території	22	6	4			12					
Разом за розділом 1	62	12	12			38					
Розділ 2. Основи туристичної діяльності.											
Тема 5. Види маршрутів і турів. Активний туризм	22	6	4			12					
Тема 6.Туризм як економічна діяльність. Організація надання послуг туристичними фірмами	18	2	4			12					
Тема 7.Транспортне обслуговування та договірні відносини між туристськими підприємствами і споживачами туристських послуг	18	4	4			10					
Разом за розділом 2	58	12	12			34					
Усього годин	120	24	24			72					

4. Теми лабораторних робіт

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

7. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1-2	Класифікації, форми та види туризму.	4	
3-4	Історія розвитку туризму в світі та в Україні	4	
5-6	Формування туристичної привабливості території	4	
7	Види активного туризму	2	
8-9	Сільський та екологічний туризм	4	
10	Туристична подорож як комплекс туристичних послуг	2	
11-12	Договірні відносини між туристськими підприємствами і споживачами туристських послуг	4	
	Разом	24	

Рекомендована література

Основна

1. Аріон О. В. Географія подорожей та туризму: навчально-методичний посібник до спецкурсу для студентів освітнього рівню «бакалавр» спеціальності 106 Географія (електронне видання). К., 2023. 121 с.
2. Д.Ю. Гринюк І.О. Степанець О.В. Борисова Туристичне краєзнавство: Гадяч та його околиці Навчальний посібник Київ – 2022
3. Воєнний туризм: хрестоматія до вивчення дисципліни (для здобувачів ОР Магістр спеціальності 242 «Туризм та рекреація») / укл. Винниченко І. – 2023. – 516 с.
4. Джинджоян В. В. Основи туризмознавства. Навчальний посібник / В. В. Джинджоян, Н. А. Горожанкіна, З. В. Бойко. Київ: Каравела 2022. 231 с.
5. Любіцева О. О. Музейний туризм: навчальний посібник. / О. О. Любіцева, Т. І. Шпарага – К., 2021. – 150 с.
6. Мальська М. Туристично-ресурсний потенціал території: підручник / М. Мальська, Н. Паньків. Київ: Видавець ФОП Піча Ю. В., 2022. 534 с.
7. Смирнов І.Г., Любіцева О.О. С55 Логістика в туризмі. Міжнародний туристичний бізнес і логістика в туризмі: навч.посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 533 с.
8. Смирнов І.Г., Любіцева О.О. Логістика в гостинності. Міжнародний туристичний бізнес і логістика в туризмі: навч.посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. - 243 с.
9. Торяник В. М. Екскурсологія : підручник / В. М. Торяник, А. В. Хрідочкін, В. В. Джинджоян. Київ: Каравела, 2023. 370 с.
10. Туристське краєзнавство з основами безпеки в туризмі: хрестоматія до вивчення дисципліни (для здобувачів ОР Бакалавр спеціальності 242 «Туризм») / укл. Винниченко І.І. – 2022. – 1113 с.
11. Федорченко В. К. Організація туризму в Україні: регіональні аспекти: навч. посіб. / В. К. Федорченко, І. М. Мініч. Київ: Ліра-К, 2021. – 338 с.
12. Ярмоменко С. Г. Туристичні ресурси України : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 472 с.

Додаткові

1. Богатирьова Г. А., Ніколайчук О. А., Романуха О. М., Снігур К. В. Організація туристичної діяльності: методика та практика : навч. посіб. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 159 с.
2. Галасюк С., Нездоймінов С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності. К. : Вид-во: Центр навчальної літератури, 2017.– 178 с.
3. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі Навчально-методичний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. 144 с.
4. Кручек О. А. Основи туризмології: навч.посіб. / О. А. Кручек, С. Ф. Соляник, О. В. Парубець, С. І. Гордієнко. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 234 с.
5. Кузик С.П. Географія туризму: навчальний посібник / С.П. Кузик. – К. : Знання, 2018. – 271 с.
6. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму: навч. посібник. – К. : Знання, 2017. – 334 с.
7. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. / Є.В. Панкова. – К. : «Альтерпрес», 2018. – 352 с.
8. Петринка Л.В. Географія туризму / Л.В. Петринка. – Частина 1. – Х.: Вид. група «Основа», 2017. – 95 с.
9. Сажнева Н.М. Рекреаційна географія та туризм (словник-довідник сучасних термінологічних понять): навч. посіб. / Н.М. Сажнева, І.А. Арсененко – Мелітополь : «Люкс», 2017. – 254 с.
10. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України / В.П. Руденко. – Львів, 2016.
11. Рутинський М. Й. Замковий туризм в Україні. Географія пам'яток фортифікаційного зодчества та перспективи їх туристичного відродження : навч. посіб. / М.Й. Рутинський. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 432.

12. Чеховська Л.Я. Основи краєзнавчо-туристичної діяльності: навч. посіб. / Л.Я. Чеховська, Р.Р. Сіренко. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2018. – 172 с.
13. Феномен туризму: розмаїття сенсів : монографія / за ред.: О. О. Красноручького, Н. І. Моїсєєвої. Харків : Стильна типографія, 2019. – 252 с.
https://www.academia.edu/39672510/%D0%A4%D0%95%D0%9D%D0%9E%D0%9C%D0%95%D0%9D_%D0%A2%D0%A3%D0%A0%D0%98%D0%97%D0%9C%D0%A3_%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%9C%D0%90%D0%87%D0%A2%D0%A2%D0%AF_%D0%A1%D0%95%D0%9D%D0%A1%D0%86%D0%92_%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF

Інтернет -ресурси

1. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (UNWTO World Tourism Organization) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.world-tourism.org>
2. Офіційне видання Всесвітньої туристичної організації: UNWTO World Tourism Barometer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldtourism.org>. – 2011.
3. Tourism and the world economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unwto.org/facts/eng/economy.htm>.
4. Офіційний сайт Державного агентства України з туризму та курортів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.tourism.org.ua>. – 2018.
5. Український туристичний портал – Режим доступу: <http://www.turkraina.info.news>.
6. Закон України «Про туризм» від 05.09.95 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995. – №31. (зі змінами, внесеними законом №2608-VI (2608-1) від 19. 10. 2010 р.). – С. 254.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України (Електронний ресурс). – Режим доступу: <http://www.ukrstat.org.ua>. – 2018.
8. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» // Відомості Верховної Ради України, 2004. – №13. – С. 150-180.
9. www.tourism.gov.ua.
10. www.unesco.org
11. www.world-tourism.org.
12. www.wttc.org.